

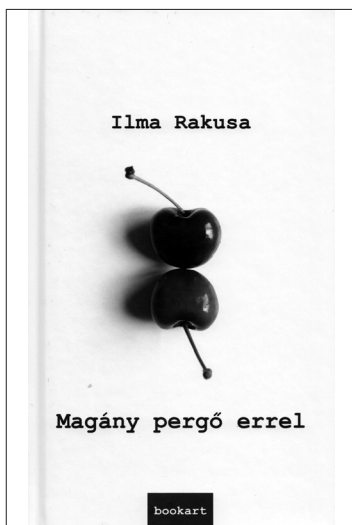
Márton Eliz

LEHETŐSÉGEK TALÁLKOZÁSRA

Ilma Rakusa *Magány pergő errel*¹ című elbeszéléskötete 2023-ban került a magyar olvasóközönség elé, Márton László és Tatár Sándor fordításában. A mű eredetileg 2014-ben jelent meg német nyelven, lefordítását nem csak az író nő magyar származása indokolhatja, hanem a szövegekben megjelenő magyar referenciák is.

A tizennégy elbeszélés a találkozások színterévé épül ki. Emberek emberekkel, emberek kultúrákkal, emberek helyekkel kerülnek kapcsolatba, hatnak egymásra, hozzáadnak egymáshoz, de az is megtörténik, hogy gyógyulásuk, identitásuk megtalálása egymás függvénye.

Ahogy a legtöbb elbeszéléskötet esetében feltehető a kérdés a mű olvasásának lehetőségeiről, úgy Rakusa köteténél is érdemes elgondolkodni, hogy *miként* érdemes nekiállni olvasásának. Az elbeszélések szerkezeti felépítéséből, tematikai szoros hasonlóságukból adódna, hogy láncszerűen követik egymást, ugyanakkor a narrátor pozíciója is ráerősít a szövegek egymástól való függésének lehetőségére. A kérdés azonban az, hogy egészként megállja-e a helyét, az elbeszélések alkothatnak-e produktívan egy nagyelbeszélést, vagy annak csak a látszatát tartják fent. A másik kérdés, még mielőtt válaszokat keresnénk, az, hogy amennyiben megpróbáljuk lefűzni egymásról az elbeszéléseket, akár oly módon, hogy nem az adott sorrendet követve olvassuk őket, egymagukban képesek-e önálló szöveget alkotni?

---

1 Ilma Rakusa: *Magány pergő errel*. Csíkszereda, 2023, Bookart.

Ilma Rakusa több nyelvet beszélő író, műfordító. Világbeli tájékozottságát hitelesen tükrözi a szövegekből megteremtődő leképezése az egyes etnikumoknak, helyeknek. Nyugattól egészen Távol-Keletig utaztatja az olvasót egy-egy személyen keresztül, így produktív lehet az íróó életrajza felől (is) olvasni a történeteket.

Az elbeszélések szövegvilága nem mindig indokolja a zsúfolt történeteket, a szöveg legtöbbször túlvállalja magát, túlcsondul a követhetőség rovására. Az egyes szám első személyű narrátor perspektívája érvényesül, a sorsokat az ő érzékelése kapcsán követhetjük végig, így a jellemek részlegesen, idegenek maradnak. Mélyvízélmény hatását keltik: Katica, Marja – és még sorolhatnánk – címadó szereplők neveit ismerjük, és kizárólagosan azt tudjuk meg róluk, amit az énelbeszélővel kiváltott interakciójuk megenged. Újabb kérdés vetődik fel: a szereplők felsorakoztatása vajon a narrátor jellemének tükrözi, az ő hangjának megismertetésére történik-e? Néhány elbeszélés esetében helynevek válnak címadóvá (*Nagoya, Zürich, Graz, Venasque, Bondo, Koljanszk*): a találkozás ilyenkor a hellyel történik, részletes leírások által teremtődik meg a városok hangulata, erényeinek gyűjteménye – egyfajta antropomorfizált helyképként. Kitüntetett jelentőségük ugyancsak a narrátor felől értelmezhető: az válik fontossá, hogy a leírt helyek miként hatottak rá, jellegzetességeik miként alakították világlátását.

A kötet címében megragadott *magány* lehet az egyik szervezőelve a szövegek felépítésének. Otthonról elszármazott figurák, akik nem a hagyományos értelemben tekintenek otthonukra, a legtöbbször egyszerű származási helyként tekintenek falujukra, városukra. Mégsem elkerülhető, hogy az elszármazottak minden porcikájukban magukban hordják hazájuk jellegzetességeit, hatását, legyen szó gasztronómiai ízlésről, természetképről, életstílusról, traumákról. Marja Németországba költözése alkalmával magával viszi otthon szerzett főzési stílusát, tehetséget, ez lesz a védjegye. Lou traumáját nem tudja maga mögött hagyni, kísérteni fogja húga halála. A példák sora végigvihető szinte a mű összes darabján. Következtetésként levonható, hogy az ember szülőhelye fontos alapja az identitásának, hatását többé nem lehet és nem is érdemes elfelejteni. Az, amit egy hely kínálhat, mégsem elég a novellákban az egyénnek önmaga megtalálására, fenn kell tartania a lehetőségét annak, hogy más etnikumú ember közelsége, más ország

társasága formálja, vezeti, egészíti ki az elszármazó jellemét, és sorsának alakulását is döntően befolyásolja.

A személyek mindegyike *valami* által meghatározott, etnikumuk, tehetségük, sorsuk és számtalan esetben helyek, természeti adottságok köthetőek az egyénhez és annak *milyenségéhez*. Katica a bevezető elbeszélésben vidékről elszármazott lány, zenei tehetsége az egyik legfontosabb identitáselem számára, csak akkor talál újra vissza önmagához, amikor szüneteltetett zenei tevékenységét folytatja. Misi természetes helye a tenger, ebben a közegben talál nyugalomára. Louának egészen Rangunig kell elmennie, hogy az általa ismert vallási rendszert, kultúrát felfüggesztve egy újba próbálja bele magát: „Madár módra győzte le a semmit. (Aminek semmi köze nem volt a kegyelemhez.)” (55. p.) Gyermekkori traumáját csak ennek a találkozásnak a hatására tudja átértelmezni: húga halálát ezt követően más szemmel nézi, és ezután hagy fel az önmarcangolással.

Mintaszerűen kirajzolódik, hogy az otthon elhagyása – valamilyen nemes cél érdekében (mint továbbtanulás, lelki nyugalom, felfedezésvágy) – fájdalommal jár. A család, az ismerősök közelsége nem csak biztonságérzetet kelt, a valahová tartozás mellett erős lelkiismereti kérdés, hogy a távozással milyen hiány alakul ki az eredeti környezetben. A mű üzeneteként megfogalmazható e kérdéskör kapcsán, hogy minden nehézség ellenére a kitörés (gyakran a mélyszegénységből, a bántalmazásból, az értelmiségivé válás végett) csak az elutazással lehetséges. Visszatérve egy korábbi gondolathoz, az identitás többretűvé, teljesebbé válásához szinte szükségszerű az otthon hátrahagyása legalább rövid időre.

Ilma Rakusa elbeszéléskötete olyan szintér, ahol a legtávolabb élő emberek is elférnek egymás mellett, ezáltal szolidaritásra nevel, a kölcsönös tisztelet elengedhetetlenségére. Mindeközben egy olyan narrátor konstruálódik meg, aki a találkozások révén gyűjti identitásának lehetőségeit, és az olvasót is arra ösztönzi, hogy legyen kíváncsi a lévinasi értelemben vett másik másságára. A feltett kérdések függőben maradnak, és egy újabb mérlegelendő lehetőség: a mű morális hozadéka vajon kompenzálja-e a narratológiai megoldások egyenetlenségét?